

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת ראה | גיליון מס' 61 | אב תשפ"ד

מִפְקוּדֵי אֶתְבוֹנָן (תהילים קיט, קד)

פרשת ראה

1.	עבד המלך	לדעת שהבחירה בידנו ללכת בדרך הטוב או הרע	(דברים יא, כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה
2.	הוראות למעשה ודרכי מוסר שיש ללמוד מלשונות התורה	לדעת שהברכה והקללה תלויים בשמיעת קול ה' בקיום מצוות התורה	(יא, כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו'
3.	הוראות למעשה ודרכי מוסר שיש ללמוד מלשונות התורה	לקבוע מקום לנתינת הברכה בהר גריזים והקללה בהר עיבל	(יא, כט) ונתת את הברכה בהר גריזים והקללה בהר עיבל
4.	רמב"ן	לרשת את הארץ ולשבת בה	(יא, לא) וירשתם אותה וישבתם בה. (במדבר לג, נג) והורשתם את הארץ וישבתם בה וגו'
5.	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע קפה סמ"ג עשין יד סמ"ק סי' לו	לאבד ע"ז ומשמשיה	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות
6.	יראים קב	משמשי ע"ז אסורים בהנאה	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות
7.	סמ"ק	לאבד כלים שנשתמשו בהם לעבודה זרה	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות
8.	סמ"ק	לשרוף אשירת עבודה זרה	(יב, ג) ואשיריהם תשרפון באש
9.	חינוך תלוי: ל"ת סה"מ ל"ת ס"ה	שלא לאבד דבר שנקרא שם יתברך עליו	יב, ד אבד תאבדון וכו' ואשיריהם תשרפון לא תעשון כן לה' אלהיכם
10.	תועלויות הרלב"ג	לא לעשות ריבוי מקומות ומזבחות לעבודת ה'	(יב, ה) לא תעשון כן לה' אלהיכם
11.	רס"ג	לנתן מזבחות עבודה זרה	(יב, ג) ואת מזבחותם תתוצון
12.	סמ"ק	לאבד שם עבודה זרה ולבזותה בשם גנאי	ואבדתם את שמם
13.	עבד המלך	לדרוש ולמצוא מקום המקדש, (ובחורבנו לעשות זכר למקדש)	לשכנו תדרשו ובאת שמה. (ירמיה ל, יז) ציון היא דורש אין לה [עיין ר"ה לא, א]
14.	הוראות למעשה ודרכי מוסר שיש ללמוד מלשונות התורה	לבנות בית הבחירה במקומו	(י, יב) לשכנו תדרשו ובאת שמה.
15.	הוראות למעשה ודרכי מוסר שיש ללמוד מלשונות התורה	לעלות לרגל ולבוא לבית המקדש לעתים מזומנות	(י, יב) לשכנו תדרשו ובאת שמה. וכתוב: (תהילים כו, ח) ה' אהבתי מעון ביתך ומשכן כבודך
16.	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פג סמ"ג עשין קפז	להביא כל הקורבנות ברגל ראשון לבית המקדש.	י, יב, ובאת שמה והבאתם שמה
17.	יראים צה	לאכול קדשים קלים, ביכורים, בכור בהמה, מעשר בהמה, בירושלים	(יב, ו) והבאתם שמה עולותיכם וחביכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכורות בקרכם וצאנכם: ואת תרומת ידכם - אלו ביכורים.
18.	בה"ג רמב"ן זהר הרקיע יראים צו	אכילת מעשר שני בירושלים	(יב, ו) והבאתם שמה וגו' ואכלת שם לפני ה' אלוֹקֵיךְ מעשר דגנך וכו' ואכלת שם לפני ה' אלוֹקֵיךְ מעשר דגנך וכו'
19.	בה"ג, יראים שסז	שלא לנהוג פסול קרבנות כשרים	(יב, ח) לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים
20.	חינוך תלוי: ל"ת סה"מ ל"ת פט סמ"ג לאוין שלב ג	שלא להעלות שום קרבן חוץ לעזרה	(יב, יג) השמר לך פן תעלה עולותיך וכו'
21.	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פד סמ"ג עשין קפח	להקריב כל הקרבנות בבית המקדש	(יב, יד) כי אם במקום אשר יבחר וגו' ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך
22.	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פו	לפדות קדשים שנפל בהם מום	(יב, טו) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר

23.	סמ"ג עשין קעו חינוך קמח סה"מ קפד	איסור אכילת דם	(יב, טז) רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים
24.	חינוך תמב : ל"ת סה"מ ל"ת קמא/ קמב/קמג סמ"ג לאוין רנט/רם/רמא ורמב"ן משיג	שלא לאכול מעשר שני דגן, תירוש, יצהר (ג' לאוין נפרדים) חוץ לירושלים	(יב יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגן ותירוש ויצהרך
25.	חינוך תמדה : ל"ת סה"מ ל"ת קמד סמ"ג לאוין שמד	שלא לאכול בכור תם חוץ לירושלים	(יב יז) לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ובכורות בקרך וצאנך
26.	חינוך תמו : ל"ת מה"ת ל"ת קמה סמ"ג לאוין שבה	שלא לאכול בשר חטאת ואשם חוץ לעזרה ואפילו הכהנים	(יב, יז) לא תוכל וגו' בקרך וצאנך וגו'
27.	חינוך תמוז : ל"ת סה"מ ל"ת קמו סמ"ג לאוין שכא	שלא לאכול בשר העולה [וזו היא אזהרה על כל מועל שלא ייהנה פן הקדשים].	(יב, יז) לא תוכל וכו' בקרך וצאנך וגו' וכל נדריך אשר תדר
28.	חינוך תמח : ל"ת סה"מ ל"ת קמו סמ"ג לאוין שכד	שלא לאכול בשר קודשים קודם זריקת דמים.	(יב, יז) לא תוכל לאכול וכו' ונדבותיך
29.	חינוך תמט : ל"ת סה"מ ל"ת קמט סמ"ג לאוין רסה	שלא לאכול ביכורים חוץ לירושלים.	(יב, יז) לא תוכל וכו' ותרומת ידך אלו הבכורים
30.	חינוך תנ : ל"ת סה"מ ל"ת רכט סמ"ג לאוין שסא שלא בה"ג נב	שלא לעזוב את הלויים מלתת להם מתנותיהם ומלשמחם ברגלים	(יב, יט) השמר לך פן תעזוב את הלוי שלא מלזוב את הלוי ה' יד כו השמר לך פן תעזוב את הלוי
31.	רס"ג	אכילת בשר לתיאבון	יב כ בכל אות נפשך תאכל בשר
32.	חינוך תנא : מ"ע סה"מ מ"ע קמו סמ"ג עשין סג י"ד סי' א סמ"ק סי' קצו	מצוות שחיטה. לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל בשרן	(יב כא) וזבחת מבקרך וכו' ע"ג
33.	עבד המלך	שלא לשחוט חולין בעזרה	(יב, כא) כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' וגו' וזבחת וגו'.
34.	חינוך תנב : ל"ת סה"מ ל"ת קפב משן לאוין קלו סמ"ק סי' ר	שלא לאכול אבר מן החי.	(יב, כג) לא תאכל הנפש עם הבשר
35.	חינוך תנג : מ"ע - סה"מ מ"ע פה והרמב"ן משיג סמ"ג עשין קפט	להיטפל להביא קורבנות חוץ לארץ למקדש.	(י, יב) כו רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת
36.	חינוך תנדר : ל"ת סה"מ ל"ת שיג סמ"ג לאוין שסד סמ"ק סי' קעז	שלא להוסיף על מצוות התורה	(יג, א) את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו
37.	חינוך תנה : ל"ת סה"מ ל"ת שיד סמ"ג לאוין שסה סמ"ק סי' קעח	שלא לגרוע ממצוות התורה	(יג, א) ולא תגרעו ממנו
38.	רי"פ לבה"ג פרשה מז	פרשת נביא שקר המתנבא לעבודה זרה	(יג, ב) כי יקום בקרבך נביא
39.	חינוך תנו : ל"ת סה"מ ל"ת כח הרמב"ן משיג סמ"ג לאוין לג סמ"ק סי' כז	שלא לשמוע למתנבא בשם עבודה זרה	(יג, ד) לא תשמע אל דברי הנביא
40.	בה"ג יראים קנג	להלביש ערומים ^ ד עוב	יג ה אחרי ה' אלוקיכם תלכו
41.	בה"ג יראים ריט בה"ג סמ"ק יראים קנד	לקבור מתים	יג, ה אחרי ה' אלוקיכם תלכו
42.	בה"ג רס"ג	מדיח בסקילה	(יג, ו) כי דיבר טרה וכו' להדיחך בגו"ש הדחה סו
43.		לרון כל מחוייבי מיתה בב"ר	(יג, ז) ובערת הרע מקרבך רמב"ן
44.	חינוך תנז : ל"ת סה"מ ל"ת טז סמ"ג לאוין לא סמ"ק סי' קיה	שלא להסית יחיד מישראל לעבודה זרה	(יג, ז) כי יסיתך אחיך בן אמן וגו' לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים וגו' יג, יב ילא יסיפו לעשות כדבר הרע וגו' קנו
45.	סמ"ק	שלא להתיחד עם הנשים	יג, ז כי יסיתך אחיך וגו' רעך או אשת חיקך בסתר לאמר וכו'
46.	בה"ג רס"ג	מסית בסקילה	יג, ז כי יסיתך וכו' וסקלתו

47.	חינוך תנח : ל"ת סה"מ ל"ת יז סמ"ג לאוין כו סמ"ק סי' קטז	שלא לאהוב את המסית	יג, ט לא תאבה לו
48.	חינוך תנט : ל"ת סה"מ ל"ת יח סמ"ג לאוין כו סמ"ק סי' קטז	שלא לעזוב השנאה מן המסית	יג, ט ולא תשמע אליו
49.	חינוך תס : ל"ת סה"מ ל"ת יט סמ"ג לאוין כח סמ"ק סי' קיז	שלא להציל את המסית	יג, ט ילא תחוס עינך עליו
50.	חינוך תסא : ל"ת סה"מ ל"ת כ סמ"ג לאוין כט סמ"ק סי' קיז	שלא ללמד זכות על המסית	שלא ילמד המוסת זכות על המסית יג, ט ולא תחמול
51.	חינוך תסב : ל"ת סה"מ ל"ת כא סמ"ג לאוין ל' סמ"ק סי' קיז	שלא למנוע מללמד חובה על המסית	יג, ט ולא תכסה עליו
52.	בה"ג מח תסב	פרשת עיר הנדחת ל"ת	יג כי תשמע באחת עריך וכו'
53.	חינוך תסג : מ"ע - סה"מ מ"ע קעט סמ"ג עשין קט	לדרוש ולחקור העדים היטב.	יג טו ודרשת וחקרת ושאלת היטב תמר רי"פ לבה"ג פרשה מח רשב"ג
54.	חינוך תסד : מ"ע סה"מ מ"ע קפו סמ"ג עשין -	להרוג אנשי עיר הנדחת ולשרוף את העיר וממונם	יג, יז) ושרפת באש
55.	בה"ג רס"ג	אנשי עיר הנדחת בסיף	יג טז) הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב
56.	רי"פ לבה"ג פרשה מח רשב"ג	לשרוף ולהחריב עיר הנדחת	יג, טז) החרם אותה וכו' ושרפת באש
57.	חינוך תסה : ל"ת סה"מ ל"ת כג סמ"ג לאוין	שלא לבנות עיר הנדחת	יג, יז) לא תבנה עוד סו גנינו רד
58.	חינוך תסו : ל"ת סה"מ לית כד סמ"ג לאוין רה	שלא להנות מכל ממונה של עיר הנדחת	יג, יח) ולא ידבק בידך מאומה וכו'
59.	חינוך תסז : ל"ת סה"מ ל"ת מה סמ"ג לאוין סב סמ"ק סי' עד	שלא להתגודד על המת שלא להתגודד וגדירה וסריטה אחת היא	יד, א לא תתגודדו
60.	יראים שסט	שלא להתגודד על מת	לא תתגודדו
61.	סמ"ק לבה"ג קעט	לא תתגודדו בכלי	יד, א לא תתגודדו
62.	רי"פ קעט	לא תתגודדו לשם עבודה זרה	יד, א לא תתגודדו
63.	סמ"ק לבה"ג קעט	לא תתגודדו להעשות אגודות	יד, א לא תתגודדו
64.	חינוך תסה : ל"ת סה"מ ל"ת קעא סמ"ג לאוין סג סמ"ק סי' עג	שלא לקרוע שער ראשו על המת	יד, א) ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת
65.	חינוך תסט : ל"ת סה"מ ל"ת קם	שלא לאכול פסולי המוקדשין שהוטל בהם מום בכוונה	יד, ג לא תאכל כל תועבה
66.	נתי"מ לבה"ג קעב	להביא נדרים ונדבות	יד ו והבאתם שמה ונדריכם ונדבותיכם
67.	נתי"מ לבה"ג קעב	להביא עולות ואתי דברים	יד, ו והבאתם שמה עולותיכם
68.	נתי"מ לבה"ג	להביא שלמים	יד, י והבאתם שמה וזבחיכם
69.	חינוך תע : מ"ע - סה"מ מ"ע קנ והרמב"ן משיג סמ"ג עשין ס' פב	לבדוק בסימני העוף	יד, יא כל צפור טהורה תאכלו
70.	רמב"ן	שלא לאכול הצפור שנשחטה לטהרת המצורע	יד, יב וזה אשר לא תאכלו מהם
71.	חינוך תעא : ל"ת סה"מ ל"ת קעה	שלא לאכול שרץ העוף (חגב טמא)	יד, יט כל שרץ העוף טמא הוא לכם

	סמ"ג לאוין קל סמ"ק סי' רט		
72.	חינוך תעב: ל"ת סה"מ ל"ת קפ סמ"ג לאוין קלג סמ"ק סי' רב	שלא לאכול נבלה	יד, בא לא האכלו כל נבלה
73.	בה"ג רס"ג סמ"ק יראים קעב	לתת נבילה לגר תושב	יד, בא לגר אשר בשעריך תתגנה ואכלה
74.	אזהרות ר"ש ורי"צ	למכור נבילה לנכרי	יד, בא או מכור לנכרי
75.	יראים קז, זהר הרקיע	איסור הנאה בשר בחלב	יד, בא לא תבשל גדי בחלב אמו
76.	חינוך תעג: מ"ע סה"מ מ"ע קכח סמ"ג עשין קלו	להפריש מעשר שני להיאכל לבעליו בירושלם	יד, כב עשר תעשר את כל תבואת זרעך
77.	חינוך תעד: מ"ע סה"מ מ"ע קל סמ"ג עשין קסא	להפריש מעשר עני תחת מעשר שני בשלישית ובששית משני השבוע	(יד, כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר
78.	רמב"ן	נתינת מעשר עני לעני	יד כח ובא הלוי וכו' והגר והיתום והאלמנה
79.	חינוך תעה: מ"ע סה"מ מ"ע קמא סמ"ג עשין קמט סמ"ק סי' רנח	להשמיט הלואה בשמיטה	(טו, ג) שמוט בל בעל משה ידו
80.	חינוך תעו: ל"ת סה"מ ל"ת רל סמ"ג לאוין רע סמ"ק סי' רנח	שלא לתבוע חוב שעבר עליו שמיטה	(טו, ב) לא יגש את רעהו ואת אחיו
81.	חינוך תעז: מ"ע סה"מ מ"ע קמב	לנגוש את הנכרי	(טו, ג) את הנכרי תגוש ואשר יהיה לך את אחיך וכו'
82.	חינוך תעה: ל"ת סה"מ ל"ת רלב סמ"ג לאוין רפט סמק סי'	שלא להימנע מליתן צדקה וכל מה שהוא נצרך לו.	(טו, ז) לא תאמץ את לבבך וגו'
83.	חינוך תעט: מ"ע סה"מ מ"ע קצה סמ"ג עשין קצב סמק סי' רנו	ליתן צדקה כפי יכולתו	(טו, ח) פתח תפתח את ירך לאחיך לענייך וכו'
84.	בה"ג סמ"ק	שלא לאמץ את לבבו מליתן צדקה ומלהלות עניים	(טו, ז) לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון
85.	רי"פ לבה"ג סח	פתח תפתח למצות צדקה	(טו, ח) פתח תפתח
86.	רי"פ לבה"ג	להלוות ע"מ שלא יתבעו למי שצריך צדקה ומתבייש לבקש	(ט, ח) פתח תפתח
87.	בה"ג	להלוות תמורת עבוט	טו, ח העבט תעביטנו
88.	בה"ג	פתוח תפתח אפילו מאה פעמים	טו ח פתח תפתח
89.	רי"פ לבה"ג סח	פתח תפתח כשמתבייש לבקש	טו ח פתח תפתח
90.	חינוך תפ: ל"ת סה"מ ל"ת רלא סמ"ג לאוין רעא סמ"ק סי' רנו	שלא למנוע מלהלוות מפחד השמיטה	(טו, ט) השמר לך פן יהיה דבר וכו'
91.	בה"ג רמב"ן זהר הרקיע	שלא להצטער בשעת נתינת צדקה לעניים	(טו, י) נתן נתן ולא ירע לבבך בתתך לו טז
92.	בה"ג סט	נתן נתן אפילו מאה פעמים	(טו, י) נתן נתן לו
93.	רי"פ לבה"ג סט	מצוה להלוות סמוך לשמיטה	(טו, י) נתן נתן וגו'
94.	רי"פ לבה"ג סט ריב"ר	להלוות בסתר	(טו, י) נתן נתן טו
95.	יראים לבה"ג קמה	לעשות צדקה בדברים	טו, י כי בגלל הדבר הזה
96.	חינוך תפא: ל"ת סה"מ ל"ת רלג סמ"ג לאוין	שלא לשלוח עבד עברי ריקם	יג לא תשלחנו ריקם.
97.	חינוך תפב: מ"ע סה"מ מ"ע קצו סמ"ג עשין פד	להעניק לעבד עברי בצאתו לחפשי	טו, יד הענק תעניק לו וכן לאמה עבריה
98.	בה"ג רמב"ן זהר הרקיע תפב	שלא להצטער בעת שילוח עבד עברי בשנתו השביעית	(טו, יח) לא יקשה בעיניך בשלחך וכו'
99.	יראים קסב	לתת מתנה לעבד עברי מברכתך	(טו, יד) הענק תעניק וכו' אשר ברכך ה'

100.	תועליות הרלב"ג	לעסוק בעשייה כהשתדלות לפרנסה בכדי שיתן בו הקב"ה ברכה	(טו, יח) וברכך ה"א בכל אשר תעשה.
101.	תועליות הרלב"ג	להקדיש בכור בהמה	(טו, יט) כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש
102.	חינוך תפג : ל"ת סה"מ ל"ת קיג סמ"ג לאוין שם	שלא לעבוד בבהמת קדשים	טו יט לא תעבוד בבכור שורך
103.	חינוך תפר : ל"ת סה"מ ל"ת קיד סמ"ג לאוין שמא	שלא לגזוז צאן קדשים	טו יט ולא תגזוז בכור צאנך
	תועליות הרלב"ג	לאכול בכור תם רק בירושלים	(טו, כ) לפני ה"א תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר וגו' טו כב בשעריך תאכלנו הטמא והטהור
	רמב"ן	לאכול תרומה רק כשהיא טהורה ולא בטומאתה	
104.	רמב"ן	לעבר את השנים	(טז, א) שמור את חודש האביב
105.	זהר הרקיע	להזכיר יציאת מצרים בבל יום	טז ג למעך תזכור את יום צאתך מארץ מצרים
106.	זהר הרקיע	לפרוש מאכילת חמץ	טז ג שבעת ימים תאכל עליו מצות
107.	חינוך תפה : ל"ת סה"מ ל"ת קצט והרמב"ן משיג סמ"ג לאוין עו מסופק	שלא לאכול חמץ ערב פסח אחר חצות	טז ג לא תאכל עליו חמץ
108.	רי"פ לבה"ע פ תפו	לאכול מצות בליל ט"ו בניסן ובשאר הימים לא לאכול פת זולת מצה	טז ג שבעת ימים תאכל עליו מצות
109.	תועליות הרלב"ג	להקריב קרבן שלמים לחגיגת י"ד	ועשית פסח וגו' צאן ובקר וגו'
110.	חינוך תפו : ל"ת סה"מ ל"ת קיח סמ"ג לאוין שמט	שלא להותיר מבשר קרבן חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי	ולא ילין מן הבשר לבקר
111.	בה"ג יראים רצו תפו	שלא ילין לבוקר מבשר הפסח	(טז, ד) ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב
112.	תועליות הרלב"ג	שהמקריב ילון בליל ההקרבה בירושלים	(טז, ז) ופנית בבקר והלכת לאהליך:
113.	בה"ג רס"ג חינוך	שלא לזבוח פסח בחוץ	לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך
114.	בה"ג יראים רכו	לשמח את הלוי במועדים	(טז, יא) ושמחת לפני ה' אלקיך וכו' והלוי אשר בשעריך ס
115.	יראים רכו	לשמח את הגר היתום והאלמנה במועדים	(טז, יא) ושמחת לפני ה' אלקיך וכו' והגר והיתום והאלמנה
116.	חינוך תפז : ל"ת בה"ג רס"ג	שלא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד	לא תוכל לזבוח את הפסח בשעריך
117.	חינוך תפח : מ"ע סה"מ מ"ע נד סמ"ג עשין רכט	לשמוח ברגלים	(טז, יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך
118.	חינוך תפט : מ"ע סה"מ מ"ע נג סמ"ג עשין רכח	להראות בעזרה ברגלים	(טז, טז) שלש פעמים בשנה
119.	חינוך תצ : ל"ת סה"מ ל"ת קנו סמ"ג לאוין שם	שלא להראות בלא קרבן	טז, טז ולא יראו פני ריקם
120.	רי"פ לבה"ג סב.	להביא עולת ראייה	(טז, ח) ולא יראה את פני ה' ריקם
121.	תועליות הרלב"ג	שלא יוציא אדם הוצאות אפילו על מצוות יתר על יכולתו ויבא לידי עוני	(טז, ח) כברכת ה' אלוךך אשר נתן לך

בפרשת השבוע

(יב, ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה. והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'.

הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פרק א הלכה א): 'מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש'.

הרמב"ם מציין שני מטרות שעבורם נבנה בית המקדש, האחד מקום להקרבת הקרבנות, והשני מקום שאליו יחוגו שלש פעמים בשנה. ויש לומר שהמקור לשני אלו הוא הפסוק 'לשכנו תדרשו ובאת שמה. והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'.' הרי שני מטרות 'ובאת שמה', 'והבאתם שמה', דהיינו עליה לרגל והקרבת הקרבנות. ואף שהרמב"ם מציין הפסוק 'ועשו לי מקדש', הרי בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב 'שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ וכו' ולבנות בית הבחירה, שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה' (ועיין בלחם משנה שם שהעיר על הסתירה). ויש לבאר שבתרומה כתב הציווי גרידא שהוא עבור "ושכנתי בתוכם" והשמיטו הרמב"ם שאין זה נוגע אלינו, ובראה הוסיף הכתוב את שתי המטרות שנוגעים לנו: לעלות, ולהקריב.

טבעי להיות יהודי

פרק מא: "צדקה, ומשפט", המאחד והמבדיל בין שניהם.

בפרקים הקודם העמדנו את כלל התורה והמצוות על שלש חלקים. שלשה אופנים, והם: **משפט וצדקה. ב. הכרה במציאות ה' ועבודתו. ג. קדושה.**

את ההבדל בין 'צדקה' ו'משפט', נוכל ללמוד מהפסוק בתהילים (תהילים קו, ג) "אשרי שומרי משפט, עשה צדקה בכל עת. כלומר ה'משפט' טעון 'שמירה', עמידה פסיבית על המשמר לבל ייפגע. כי המשפט משמעותו עמידה על זכויות האדם הקבועות במשפט, זכויות שאין רשות לפגוע בהם, ושלילתם מהווה פגיעה באישיותו של הזולת ובצלם האלוהים שלו. ואילו 'צדקה' טעונה 'עשייה', האדם צריך לצאת מגדרו וליזום עשיית צדקה. כלומר לא די בעמידה על משמר זכויותיו של הזולת, אלא צריך האדם גם לתת ולוותר משלו, למען צרכי הזולת גם בדברים שאין לו זכות מוקנית במשפט. ועם זאת נקראת 'צדקה' מלשון צדק, שכן אף שאין לו זכות משפטית על כך, ולתבוע את השני, אולם יש לו הצדקה לבקש ממנו, שכן אין זה 'צדק' שלאחד יהיה שפע והרווחה, בשעה ששכנו גוע מערב וחי בדלות נוראה. והמשותף בין שני מידות אלו הוא ששני המידות הללו קיימות בנפש, והמצפון דורש אותם, ויש להם שורש משותף, אף שלכאורה שני מידות אלו של 'משפט' ו'צדקה' נובעים משני יסודות בנפש האדם, ושרשיהם במצפון נפרדים זה מזה. שהרי ה'משפט' הוא 'מידת הדין', והוא רגש יציב ואיתן שיש בנפש ובא מתחושת התביעה של האמת, שלא לעבור על קו המידה, ולא ליטול כמלוא נימה מרכוש הזולת וזכויותיו.

ה'צדקה' לעומת זאת יסודה ב'מידת הרחמים', והיא רגש של רכות וחמלה, ושרשה בסלחנות לחולשות, וחוסר אמיצות לראות סבל, בשעה שהוא יכול למנעו. ואף שהם שני צדדים מנוגדים ואפילו קוטביים לפעמים, אך הם שני קטבים על אותו הקו, והמאחד ביניהם הוא שיסוד שני המידות היא התחשבות במי שאינו אני. מידת המשפט לא לפגוע בזכויותיו, ומידת הצדקה להעניק לו יותר מזכויותיו.

והמשותף בין צדקה ומשפט הוא, ששניהם נובעים וקיימים בתוך נפש האדם, ושניהם עניינם זכויות הזולת. אלא שמידת המשפט, היא המידה המחוייבת להתחשב בזולת, כלומר לא לפגוע במה שהוא שלו ובתחומו - ברכושו ובזכויותיו. ואילו מידת הצדקה, ממשיכה על אותו הקו מעבר למחוייבות, שאני מתחשב בזולת גם במה שאינו בתחומי, אני מעניק לו מרשותי ומוותר מזכויותי בכדי להיטיב לו. זהו סולם אחד (סקאלה) שראשיתו משפט ומחוייבות, ומאמצעו הוא הגבול היכן שמתחיל התחום שלי, שבו אין לזולת זכות תביעה, ובכל זאת מידת הצדיקים לוותר משלהם.

ובתוך תחום זה שהוא שלי, ישנו חלק מסויים שתביעת התורה היא לוותר ולהכניס אותה בתחום הזולת, משום שכאמור הצדקה יש בה צדק מסויים, שצורך הדבר להתחשב במצוקת הזולת. ומעבר לחובה הבסיסית של צדקה, יש תחום רחב של צדקה וגמילות חסדים שהם מה'מצוות שאין להם שיעור'.

وهוא אשר הבאנו מדברי הגמרא ש'צדקה ומשפט' יחדיו מביאים לתיקון העולם. כמו שנאמר 'אוהב צדקה ומשפט, חסד ה' מלאה הארץ'.

אלא שיש לשים לב גם להבדל בין גדר 'משפט' ל'צדקה', כי ה'משפט' הוא מחוייב, שיש דברים השייכים לאדם במשפט והם שלו, עד שניתן להוציאם מזולתו בדין, וחובת השמירה מוטלת על האדם שלא ליטול מתחום הזכויות של הזולת. ואילו הצדקה היא גם להתחשב בזולת מעבר למגיע לו במשפט ולעשות עמו צדקה ולתת לו משלי, וממילא אין היא חובה, אלא עשיית טוב גמישה, הציפיה האלוהית מהאדם לתת לזולת מעבר לגבולות חובתו הבסיסית.

ויתכן שזהו הנקרא 'הישר והטוב', כי אלו שני היסודות שהאדם צריך להיות, 'ישר' היינו לנהוג במשפט ובישר שלא לפגוע בממון ובזכויות הזולת. ו'טוב' היינו גם להתחשב ברצון הזולת ולהיטיב עמו ולעשות עמו צדקה, מתוך מה ששייך לי. אמנם חייב האדם להציב גבולות ברורים, להבדיל בין תחום המשפט שהוא מחוייב בו ללא פשרות, לבין תחום הצדקה שאינה חובה אלא מצוה והתנדבות, ותוקף המצוה בזה היא לפי מידת נדיבותו ורוחב לבו.

ועל כך אמרו חכמים במסכת אבות (ה, י) 'ארבע מדות באדם. האומר שלי שלי ושלך שלך, זו מדה בינונית. ויש אומרים, זו מדת סדום. שלי שלך ושלך שלי, עם הארץ. שלי שלך ושלך שלך, חסיד. שלי שלי ושלך שלי, רשע'.

ומה שאמרו במידת עם הארץ 'שלי שלך ושלך שלי', צריך ביאור, ולכאורה אינו אלא מידת מתמיהים, כי לשם מה עושה חילופין. ונראה הביאור כי אף אצל החסיד 'שליך שלך' הוא אינו באותו משקל כמו 'שלי שלך', אלא 'שליך שלך', היינו תחום הזולת שמגיע לשני במשפט, בזה הוא נזהר כמו מאש, שלא ליטול ממנו. ולמרות זאת הוא נכון להעניק 'שלי שלך', במה שהוא שלו הוא גמיש להתנדב ולתת משלו לזולת.

אבל יש מידת 'עם הארץ' שהוא 'שלי שלך שלך שלי', שכיון שהוא נדיב וגמיש בשל עצמו לתת לזולת, מזלזל גם בממון חבירו, וזה 'עם הארץ' שאינו מחשיב משפט וחי בהפקרות. וזו מידת החסיד שיועד להבדיל בין המשפט, שזכויות הזולת הם כחומה בצורה שאי אפשר לנגוע בה כחוט השערה, והיינו 'שליך שלך'. לבין צדקה מחלקו הוא שאינו מקפיד עליו, ומתנדב כפי יכולתו לתת לזולת משלו, והינו 'שלי שלך'.

וכמו שכתב החזון איש שהצדיקים יש רוחב לב, להכיל את שני המידות המנוגדות, להקפיד בדקדוק על זכויות הזולת, ולאפשר גמישות בזכויות של עצמם.

ועיין ברבינו יונה (אבות שם) שמסביר במה שנחלקו אם 'שלי שלי שלך' 'מידה בינונית', ויש אומרים מידת סדום. ומבאר שאירי שנותן צדקה, אבל בטבעו הוא כלי. ובזה נחלקו התנאים, שהיש אומרים ס"ל שיש כאן מידת סדום מאחר שאינו חפץ לתת.

[ולפי"ז יש לומר שבאותו משקל הוא עם הארץ שאם אינו נזהר בפועל בממון הזולת, וודאי הוי גולן, אלא איירי שנוהר בפועל, אבל אין טבעו מטהו לכך ואינו אוהב משפט, ולכן הוא עם הארץ].

לשכנו תדרשו ובאת שמה

ונתתה את הברכה על גריזים ואת הקללה על הר עיבל - יש להבין שהרי פרטיה של מצוה זו ניתנו בפרשת כי תבא, ושם נתבאר מי יעמדו על הברכה ועל הקללה ומה יהיו הארורים, ועמידת הלויים והקרבת עולות ואכילת שלמים, ולשם מה הקדים כאן את המצוה הכללית של נתינת הברכה והקללה על הר עיבל ומציין מקומם המדויק. **הלא המה בעבר הירדן אחר דרך מבוא השמש מול הגלגל אצל אלוני מורה.**

והנה כל פרשת ראה עוסקת במקום אשר יבחר ה' כלומר בבית המקדש ובמצוותיו. ונראה שפרשה זו היא הקדמה לקביעת מקום בית המקדש, ובא תחילה לקבוע מקום לנתינת הברכה והקללה, שזה נצרך מיד עם הכניסה לארץ, שזה הבסיס לקיומם וכניסתם לארץ. וממקום זה נמשך כח הקיום והכיבוש של הארץ, "את הברכה אשר תשמעון והקללה אשר לא תשמעון".

ואחר כך עוסק הפסוק ב"מקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם". ועיין ברש"י שתחילה עוסקת הפרשה במשכן שילה ואחר כך בבית עולמים. כלומר שעוסקים כאן ב"מקומות" שבהם יהיה לב הווית העם המתיישב בארץ, ותחילה קובע במפורש את המקום אשר שם הברכה והקללה, שזה נצרך מיד עם הכניסה, והיינו שזה גם איזה בחינה של מקום שממנו נמשך השפעה העליונה, ושם הקימו מזבח כמבואר בפרשת כי תבא, ושמחת לפני ה' אלוקיך. והוא מאותו סוג העניינים של בית המקדש. ואחר כך עוסק במקומות אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, שהבחירה תהיה אחר כך. ולכן הקדים כאן לקבוע את המקום, אף שכל פרטי הדינים מבוארים בכי תבא. אבל פרשה זו עוסקת בקביעת מקומות לעבודת ה' בארץ ישראל.

והנה כידוע בין הר גריזים והר עיבל שוכנת העיר שכם, כדאיתא במשנה בסוטה. ומצינו שגם אברהם אבינו וגם יעקב אבינו נכנסו לארץ תחילה לשכם. ולאברהם נאמרה שם לראשונה ההבטחה לזרעך אתן את הארץ. וביעקב נאמר ויבא יעקב שלם עיר שכם ויבן מזבח ויקרא לו א-ל אלוקי ישראל. וידוע מה שדרשו בזה חז"ל, ונמצא שבשכם הגיע למדרגתו הגדולה כאשר חזר לארץ. ועכ"פ נתינת הארץ יש לה שייכות מיוחדת לשכם. הברכה והקללה ניתנו בהר גריזים והר עיבל, שהם בגבול מנשה ואפרים, מנשה בהר עיבל ואפרים בהר גריזים. ומשכן שילה היה מדרום לו בגבול בין יוסף ובנימין, שכינה בבנימין ולשכת הגזית ביוסף כדאיתא במשנה בסוף זבחים. ובית עולמים הוא הלאה דרומה בגבול בין בנימין ויהודה.

ונראה לבאר בסוד העניין, על פי מה שביארתי במקו"א שתחילה כשנכנסו לארץ היתה ההנהגה בידי שבט יוסף, ויהושע בן נון נחשב מלך במידת מה, והיה מאפרים משבט יוסף. ובאותה עשה היה המשכן בשילה שנקרא 'אוהל יוסף'. ואחר כך כשעברה המלכות ליהודה גם המקדש עבר לירושלים. ובאמצע היה בנימין שהוא ממוצע בין יהודה ויוסף, ונחלתו היא בין נחלות יהודה ויוסף, ולכן שאול היה המלך שמיצע בין תקופת יוסף לתקופת יהודה. וזה הטעם שלא גילתה התורה את המקום למקדש מפני שעדיין לא נבחר השבט למלכות. והנה מבואר בספרים ובפרט במהר"צ הכהן מלובלין, ההבדל בין בחינת יוסף ובחינת יהודה, שבחינת יוסף הוא צדיק גמור, שניזון בזרוע בזכות מעשי הטובים. ובחינת יהודה הוא מידת מלכות דלית לה מגרמה כלום, והוא בחינת בעלי תשובה, מידת הכנעה וביטול גמור, שאינו בא בזכות מעשי אלא בטל לה', והוא סוד מיעוט הלבנה שגם כשחסרה לבסוף חוזרת ומתמלאת.

ומשום כך השראת השכינה שייך דווקא בבחינת יהודה, וגם בבנימין שהוא ממוצע, כי השכינה היא בבחינה זו מידת מלכות, שאין לה הפסק וגם כזמני הסתר יש לה תקומה אחר המיעוט.

ובחינת הר גריזים והר עיבל הוא ברית הברכה והקללה, וזה בחינת יוסף, שניזון בזרוע ובזכות, שאם מקיימים המצוות זוכין, ואם לאו אין לעם קיום. ולכן כאשר נכנסו לארץ בהנהגת יהושע מלכות יוסף, היה מקום כריתת הברית בהר גריזים והר עיבל, במרכזו של נחלת יוסף בין נחלות מנשה ואפרים. במרכזו של הארץ ובמקום הכניסה הראשי שלה.

אבל המקום אשר בחר ה' היה דווקא בשילה בקצה נחלת יוסף הגובל בבנימין, כשהמזבח והשכינה בחלקו של בנימין (כמו שאמרו בגמרא (זבחים ק"ח, ב): 'דאמר רבי חמא בר' חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי וכו' ה"נ רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימין והיינו דכתיב תאנת שילה' (יהושע טז). ואז היתה לשכת הגזית בחלק יוסף. ואחר כך כשבאו אל המנוחה ואל הנחלה, והמלכות ניתנה לבית דוד, היה המקדש בצדה השני של נחלת בנימין בגבול עם יהודה, כשלשכת הגזית אצל שבט יהודה.

(כלומר שכם הוא בבחינת החרד המרכזי ["הסלון"] של ארץ ישראל, וירושלים הוא חדר השינה. כמו שכתוב 'בין שדי ילין'). [ומלכי ישראל כשחטאו, אזי ירבעם עשה שני עגלים אחד בבית אל ואחד בדן, ואילו עמרי התרחק משכם צפונה ובנה את שומרון, ואחאב תרחק יותר ובנה את ביתו ביזרעאל]. ובוודאי שכל הארץ קודש, אלא שמקום היניקה והשראת הקדושה צריך לשאוב מירושלים, ומאז שנקבע המקום שם, חל איסור לקבוע המרכז במקום אחר.

